

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1719

Cap. II. De ordine, loco ac temore solvendi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73957](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73957)

de *jurejur.* n. 15. Covar. l. 6. Laym. l. c. n. 13. testantis de communi ex ea ratione, quod contractus ex conventionem legem accipiant. Limitante hoc ipsum cum Engels. h. t. n. 13. Reiff. n. 33. nimirum nisi augmentum vel diminutio esset nimis gravis, præsertim, si sit ultra duplum, ita ut in hoc casu ob diminutionem talem aliquid petere ultra numerum monetæ in pactum deductum possit creditor (uti etiam ob augmentum tale videtur posse petere debitor, ut numerus ille aliquantulum diminuatur) ex ea etiam ratione; quia verba contrahentium ad casus insolitos, de quibus tempore contractus verisimiliter cogitatum non est, cum rigore extendi non debent juxta *L. continuus. §. cum quis. ff. de V. O.* Verum hæc non nisi cum moderamine Judicis prudentis fieri debent. De cætero casu quo species monetæ in pactum deductæ omnino perisset, aut alia ratione haberi non posset, vel etiam reprobata esset, solutio fieri potest in alia moneta, ejusdem tamen æstimationis intrinsecæ & extrinsecæ. *Arg. c. olim. de censib. junctâ Gl. fin. ibid. Abb. l. c. n. 4. Laym. l. c. Gail. l. c. n. 7.*

4. Tertiò si nec certa species, aut eâ designatâ, nullus numerus certus monetæ in pactum deductus, sed præcisè de quantitate conventum. V. gr. ut pro agro empto solvantur centum floreni, & tempore solutionis faciendæ valor monetæ. V. g. florenorum illorum mutatus, tenetur debitor in ea specie monetæ, quæ tunc currit, & tunc constituit centum florenos, sive valor illorum tunc currentium florenorum respectu florenorum currentium tempore contractus auctus sive diminutus, solvere, tam damno quàm lucro pertinente ad debitorem; ita ut tantò pauciora corpora istius monetæ solvendo satisfaciatur, quando auctus est valor illorum; & tantò plura, quantò minus est valor, teneatur solvere. V. g. Si centum floreni tunc valeant, quantum antea valebant 95, sufficiat solvere 95. si tunc valeant 105, teneatur solvere 105, ita ferè Laym. l. c. num. 15. citatis Covar. l. c. n. 3. in fine. Carol. Molinæ. de *usu. contr.* q. 92. Molin. de *7. & 7. Tom. 2. d. 321. concl. 1.* Mynsing. cent. 4. obs. 1. Filine. in *moral.* qq. tr. 35. num. 490. Rebell. p. 2. l. 11. q. 15. *concl. ult.* & pro exemplo horum adducens: si 100. ducatos accepi mutuo hoc solam pacto, ut tantundem in proba moneta restituum; vel si quantitas debiti in pecunia expressa fuit, non ut in specie, sed ut in mensura, nimirum valentes eo tem-

pore tres florenos rhenenses; vel si species monetæ adjecta, non æstimationis, sed tantum demonstrationis gratiâ, nimirum quòd solutio fieri debeat in auro seu ducatis, probenturque hæc, non tam textu aliquo juris, quàm consuetudine Imperii, secundum quam, crescente monetarum valore extrinsecæ, debita pecuniaria solvantur minore numero, Qualiter Ferdinandus I. Imperator anno 1559. in Comitibus Augustæ florenum aureum rhenensem 18. paxius valentem sine illius mutatione intrinsecæ auxit tribus crucigeris, & potestatem dedit debitoribus eo valore auctiore solvere debita. Probatur tamen etiam ex ea ratione, quòd auctio & diminutio valoris; pecuniarum ideo decernitur, ut secundum eam mercationes & solutiones debitorum fiant. Porro extenduntur hæc ipsa, ut locum habeant in omni dispositione contractus, sententiæ, statuti pænalis, ultimæ voluntatis &c. Laym. l. c. *vers. ad verso secundo.* Limitantur è contra, ut idem *vers. verum tamen & seq.* ut non procedant, nullaque eorum habenda ratio in solvendis debitis antiquis primò, si auctio valoris extrinsecæ monetarum facta est non legitima potestatis, sed improba sæneratorum & camporum consuetudine, populo reliquo non consentiente. Secundo, si auctio constituta quidem lege publica, sed non stabili & perpetuò duratura. Laym. l. c. Covar. *cit. §. ante. concl. 6.* *Arg. L. 1. ff. de contr. empti.* ubi quòd pecunia publicam & perpetuam æstimationem habere debeat; ut si principis edicto vel populi consensu monetarum valor in duplum augeatur, quamdiu v. g. necessitas bellica durat, nullo modo antiqua debita juxta hunc valorem auctum solvi possint; cum principis statuentis & populi consentientis voluntas non fuerit aut esse potuerit, ut monetarum mutatio adeò notabilis & valde discrepans à valore intrinsecæ constituatur in præjudicium creditorum, quibus jus veterum obligationum quaesitum. Ut Anton. Faber. de *var. solut. debit. pecuniar. c. 4. n. 5.* Tertiò, si magna extrinsecæ valoris auctio proveniat ex intrinsecæ depravatione monetarum; tunc enim secundum receptissimam sententiam solutionem debitorum antiquorum faciendâ esse secundum intrinsecam bonitatem & valorem veterem, non attendendo ad illud valoris augmentum, asserit Laym. cum Faber. l. c. c. 6. Plures casus circa hanc monetæ mutationem, & qualiter in his solvendum, vide apud Laym. l. c. fusè hanc materiam tractantem.

CAPUT II.

De ordine, loco & tempore solvendi.

Quest. 528. Dum ex pluribus causis seu diversis debitis obstrictus est eidem creditori debitor, solveritque aliquid, quodnam illorum prius solutum censeri debeat.

1. **R**esp. primò in potestate solventis est edicere, quodnam prius seu potius velit solutum. *L. 1. pr. ff. & L. 1. c. h. 2. Castrop. tr. 32. d. 1. p. 18. § 5. n. 1. Lauterb. ad ff. h. 1. § 33.* qui tamen addit, in eo casu adhuc liberum esse creditori ex illa causa seu pro illo debito extinguendo datum non acceptare, citatis pro hoc iisdem textibus & Bachov. ad *Trenl. vol. 2. d. 29. th. 3. lit. o.* cujus contrari-

um videtur tradere Castrop. l. c. dum ait, non ob stare, quòd solutio illud designatum non exhauriat; cum partita solutio ex voluntate debitoris fieri possit, & si creditor tali solutioni repugnet, & nolit eam accipere, depositione & oblatione facta, satisfaciatur, & solutum stet periculo creditoris. Pro quo citat. *L. solutus. ff. h. 1.* & Gregor. Lopez. Potestque hanc designationem debitor facere vel expressè nominando debitum, vel tacitè, non contradicendo designationi factæ à creditore. juxta *LL. cit. Castrop. l. c.*

2. Resp. secundò: Si debitor nihil de hoc expressit, sed solvit generaliter sine determinatione, liberum est creditori seu accipienti pro quo debito solutionem acceptam habere velit; modò tamen in hoc

hoc fungatur officio boni viri, constituendo seu habendo id solutum, quod ipse, si deberet, esset solutus. Pro ut utrumque dicitur expressè *cit. L. 1. ff. h. t.* ubi etiam additur ratio per ea verba: *acquisitum enim visum est, creditorem ita agere rem debitoris, ut suam ageret, adeoque intelligatur solutum & acceptum in illud debitum expungendum, quod magis gravat debitorem, eique magis odiosum.* Castrop. *l. c. n. 2.* citatis Gomes. *Tom. 2. de contract. c. 10. n. 8.* Menoch. *de arb. cent. 5. cas. 493. n. 1.* Molin. *rr. 2. d. 565.* item Lauterb. *loc. c. juxta L. 3. §. 97. ff. h. t.* V. g. Pro illo, pro quo interveniunt fidejussores & pignora, quod panam pecuniariam vel corporalem continet, vel sub infamia, vel ex causa judicati debetur. *cit. L. 5. §. 97. Carpz. L. 5. resp. 99. n. 20.* Lauterb. *loc. c.* Castrop. *l. c. n. 3.* ubi etiam, quòd debitum illud gravio- rem causam contineat, cui major pena majoresque usuræ incumbunt, item quòd executionem paratam habet. Item quòd nomine proprio, quàm quòd nomine alieno debetur. Item quòd est absolutum præ illo, quòd est conditionatum vel in diem. Et si nullum debitum prægraveret, sed omnia similia sint, pro antiquiore, quale dicit Castrop. *l. c. n. 4.* cum Molin. *l. c.* censeret, non comparatione contractus, sed ratione solutionis, nimirum cui terminus solutionis prius præfixus. Et si in antiquitate quoque & causa contractuum est paritas, pro proportione cuiuslibet debiti videatur solutum, ut Castrop. *l. c. n. 4.* Lauterb. citans *L. 8. ff. h. t.* quamvis ubi debitor majorem quantitatem pecuniæ solvit, quàm aliquod debitum efficiat, censetur adhuc debitum magis onerosum ex toto, & reliquum pro debito proximè oneroso ex parte solutum, ut Reiffenst. *h. t. n. 43. cit. L. 5. §. 97.* vide de his pluribus. Muller. *ad Struv. h. t. ih. 74.* ubi etiam cum eodem, quòd si una eademque res debeatur ex pluribus causis seu titulis, unà eademque solutione omnes hæ obligationes tollantur juxta *L. 38. §. 44. h. t.*

Quest. 529. Dum unà cum capitali debentur usuræ aliquot annorum, an hæ potius seu prius solvenda quam capitale debitum.

Resp. Si hæ usuræ debita sint & liquidæ, id quòd solutum, etiam si nihil de hoc expressum, prius in usuras, quàm sortem seu debitum capitale solutum esse censendum est, & si quid reliquum, in sortem expungendam computandum. *L. 5. §. 2. §. 3. L. 48. ff. L. 1. c. h. t.* Carpz. *L. 1. resp. 103. §. p. 2. c. 29. def. 17.* Mev. *p. 2. decis. 211.* Lauterb. *§. 34.* Et non est in potestate debitoris prius capitale quàm usuras solvere, licet debitum summæ capitalis sit ei magis onerosum & odiosum; eò quòd ex ea summa, non item ex usuris, de novo debeat usuras. *cit. L. 5.* Reiffenst. dicens communem.

Quest. 530. An prius solvenda debita certa quàm incerta.

Resp. primò: supponendo tanquam certum, dum debita incerta (quo nomine hic non veniunt bona, de quibus non constat, an debeantur; in quo casu communiter ad nihil teneri eorum possessorem; cum in dubio melior sit conditio possidentis, cum communi tradit de Lugo *de 7. §. 7. d. 20. n. 1.* sed ea, quorum creditorem, etiam distinctè, ignoras ignorantia non superabili, vel etiam, ut aliqui, dum scitur quidem creditor, non potest tamen debitum ad eum mitti ob distantiam

aliudve impedimentum) dum sunt res, quas scis esse alienas, quia v. g. tibi commodata, vel apud te deposita, nescis autem, à quo illas habeas, ex iis creditoribus tuis aliis certis solvendum non est; quia tantum solvendum ex rebus propriis, non ex alienis.

3. Resp. secundò: debita alia certa, quæ non sunt bona aliena, dum omnibus creditoribus satis fieri nequit, aliis incertis præferenda sunt juxta sententiam, si non omnino communem, saltem communiorem, quam tenent Sylv. *v. restitutio. §. 9. §. 1.* Cajet. *v. cod. c. 8.* Nav. *c. 17. n. 47.* Pet. Nav. *de rest. L. 4. c. fin.* Less. *L. 2. c. 15. du. 2.* Vasq. *de rest. c. 11. num. 9.* de Lugo, *l. c. n. 2.* Castrop. *rr. 32. d. 1. p. 18. §. 13. n. 14.* Laym. *L. 3. rr. 2. c. 11. n. 1. &c.* ex ea ratione, quæ inter alias, quas videre est apud de Lugo ab eodem impugnatas, videtur probalior afferri à Castrop. Less. Vasq. nimirum quòd creditoribus certis debeatur solutio ex Justitia commutativa, & sic ex jure naturali, non autem pauperibus aut aliis piis operibus (quibus eam faciendam in defectu creditorum habet communior) cum his solum debeatur ex legis humanæ dispositione propter præsumptam creditorum incertorum voluntatem; cum etiam ex hac dispositione succedant quò ad solutionem recipiendam, non tamen quò ad jus, quòd creditoribus illis incertis competeat. (cum aliàs pauperes in judicio agere possent, ut sibi ea bona concederentur) ratio autem naturalis dicit, debitum ex Justitia præferendum debito legali. Quam rationem etiam difficilem dicat de Lugo ex eo, quòd juxta communem, ut ait, *dd. sensum obligatio solvendi debita incerta non fit ex jure humano, sed ex jure naturæ, pro quo remittit ad c. d. 6. §. 12. & ob alias rationes, quas vide apud illum hic d. 20. n. 3.* propter quas & quia nullum fundamentum faciendi discrimen seu prælationem quò ad ordinem solvendi inter debita certa & incerta, & id ipsum probabilissimè docere. Molin. *T. 3. d. 760. num. 2.* Nihilominus *n. 5.* ait de Lugo. se nolle discedere à sententia communi, & tenere se, regulariter quidem præferenda esse certa debitis incertis, non tamen semper & in omni casu, quorum proinde ibi aliquos adducit.

3. Porro si debitor pro debitis incertis compositionem fecit cum Pontifice, eaque ei remissa, non poterit quantitatem illam, quæ eis correspondet, ex suis bonis retinere, seu integrè sibi applicare absque eo, quòd ex iis satisfacere teneatur creditoribus certis, sed tenetur ex iis sic donatis satisfacere illis; cum enim debeat satisfacere creditoribus certis ex bonis suis, undecunque ea habeat, habeatque dictam quantitatem in suis bonis, tenetur ex ea satisfacere non secus, ac si unus creditorum remisisset debitori suam partem, non potest eam sibi reservare, sed eà debet satisfacere reliquis creditoribus. Ac ita cum Molin. *cit. d. 760. n. 3.* tenent de Lugo *l. c. n. 11.* Castrop. *l. c. n. 5.* Idem dicendum esse de hærede defuncti debitoris, quòd & ipse, dum ejusmodi remissionem incertorum debitorum defuncti petit & obtinet à Pontifice sub certa compositione, non possit ea sibi retinere, sed ex illis teneatur satisfacere reliquis defuncti debitoris creditoribus; eò quòd cum ea conceduntur illi, non quatenus singularis persona est, sed quatenus defuncti hæres est, & ut illius partes agat, & in bonum augmentumque hæreditatis, ac ita constituunt partem hæreditatis; unde ex illa quæcunque debita solvenda. Ita in quam, tenent Molin. & Castrop. contrarium tenente de Lugo. *l. c. n. 22.* ex oppo-

opposita ratione, nimirum quod condonante Pontifice, autoritate sua suprema, acceptando certam compositionem, istiusmodi debita incerta, videatur ea donare hæredi, non nomine defuncti, nec hæredis, sed suo petenti compositionem & condonationem, quod potest; cum licet illa debita fuerint defuncti, jam tamen facta sint debita ipsius hæredis ratione hæreditatis acceptata; ac proinde tanquam priorum debitorum remissionem suo nomine petit & obtinet. Quemadmodum etiam hæc probat à pari; dum nimirum ex creditoribus unus partem sibi debitam remittit, & remittendo virtualiter donat hæredi petenti, non teneretur is ex ea solvere cæteris creditoribus, cum illam non habeat ex hæreditate, sed ex donatione. Quod ipsum tamen ubi negabunt adversarii, dicendo, illum teneri solvere cæteris creditoribus ex bonis suis propriis, undecunque ea habeat; reponi poterit aliud esse in hærede debitore solum quatenus hæres est, qui cum beneficio inventarii adiens hæreditatem, non tenetur solvere creditoribus defuncti, nisi ex bonis, quæ ei ratione hæreditatis obvenierunt. Atque ita valde probabilis, si non probabitur, evadit sententia de Lugo.

Quæst. 531. An prius solvenda debita ex delicto quam ex contractu, & prius debita ex contractu oneroso quam gratuito.

1. Resp. ad primum, in eo non convenire AA. dum S. Thom. *opus.* 73. c. 16. Jo. Medin. *de restit. q. 2. du. 5.* censent, debita ex delicto. V. g. ex furto, usuris illicitè acceptis esse prius solvenda, ex ea ratione; quod ex graviore injuria gravior nascatur obligatio; debita autem ex delicto gravio-rem injuriam respiciant. E contra Cajetan. *v. restitutio. q. 8.* Armill. *cod. n. 36.* Tabien. *n. 26.* Nav. *c. 17. n. 35.* & alii docent, prius solvenda debita ex contractu licito, ex ea potissimum ratione; quod aliena accipienda & retinenda non sint invito domino, ut injustè ablata & consumpta solvantur; eo ipso autem, quò debitor non reddit, quæ ex contractu licito debet, accipit & detinet alienum invito domino. Alii demum, puta, Sylv. *v. restitutio. 6. q. 5.* Valq. *de rest. c. 11. du. 2. n. 46.* Pet. Nav. *de rest. L. 4. c. fin. n. 34.* Molin. *tr. 2. d. 536. circa fin.* Less. *L. 2. c. 15. n. 16.* Laym. *L. 3. tr. 2. c. 11. n. 6.* Castrop. *tr. 32. d. 1. p. 18. §. 19. n. 3.* &c. Probalius tradunt, inter hæc debita nullum esse prælationis ordinem; sed dum omnibus creditoribus satisfieri non potest, æquè pro rata solvendum singulis, ex ea ratione, quod prælatio inter creditores facienda non sit, nisi ea constet ex jure aliquo. Jam verò hæc prælatio colligi nequit ex jure naturali; cum hoc spectato, æquè utrumque debitum solvi debeat; quia utrumque debetur ex Justitia, nec unum strictius quàm aliud, dum hæc obligatio non suscipit magis & minus, utpote consistens in indivisibili, nimirum in non retinendo alieno, vel potius in jure alieno non lædendo. Neque etiam ullibi ea prælatio inducta jure positivo, ut constat ex toto *tit. de pignor. §. tit. de privil. creditor.* His non obstantibus, quòd debitum ex delicto oriatur ex graviore radice; eum inde non sequatur urgere fortius. Sicut ex eo, quod excommunicatio profecta à graviore principio, nempe lata à Pontifice, non urget. Fortius, quàm lata ab Episcopo. Sed neque urgente in contrarium fundamento secundæ sententiæ; cum etsi retineri nequeant propriè aliena, nempe ablata, ut aliorum creditorum debitis satisfiat, possunt ta-

men & debent bona debitoris propria ita dividi, ut exinde æquè omnibus creditoribus tam ex delicto quàm ex contractu satisfiat ex toto vel pro rata, quod vult sententia tertia. Ita ferè Castrop. *tit. n. 3. §. 4.* quem vide.

2. Resp. ad secundum: cæteris paribus solvenda prius sunt debita ex contractu oneroso. V. g. emptione, quàm ex promissione gratuito. Mol. *cu. d. 760. n. 4.* Jo. Medin. *de rest. q. 2. du. 5. concl. 4.* Nav. *in man. c. 17. n. 5.* Rebell. *de oblig. just. p. 1. l. 2. q. 19. n. 14.* Less. *L. 2. c. 15. du. 4. n. 35.* quos refert & sequitur Bonac. *d. 1. de rest. q. 8. p. 2. n. 12.* quam communem & à qua non recedendum dicit de Lugo. *d. 20. n. 141.* ex ea ratione, quòd in promissione gratuita subintelligatur conditio illa: dabo, nisi rerum status mutetur: vel quantum decet & potero sine magna difficultate. In & ex contractu, autem oneroso intervenit obligatio absoluta, adeoque major, magisque decet impleri illum quàm contractum gratuitum, in quo quis sola sua libertate existit debitor, dum uterque simul impleri nequit. Quæ confirmari videntur ex *L. inter alia. §. is quoque. ff. de re ind.* dum ibi dicitur: qui ex causa donationis convenitur, in quantum facere potest condemnatur, & quidem is solus deducto are alieno &c. Unde rectè deduci videtur, prius omne as alienum, quale censentur debita ex contractu oneroso, solvendum, quàm quis conveniri possit pro solutione ex libera promissione debita, ne eà simul præstita cogatur egere debitor. Extenditque hoc ipsum de Lugo *n. 43.* ad filiam, cui pater aliùsve ascendens promisit dotem, ita ut & hæc postponenda sit omnibus aliis creditoribus ex contractu oneroso; cum & his promissoribus obventiam competat hoc privilegium, ut non censeantur obligari ad solvendam dotem, nisi in quantum possunt deceter sine egentia, adeoque non nisi prius deducto are alieno, ne aliàs soluta dote cogantur egere. pro quo citat Molin. *d. 760. §. d. 425. §. quò ad ultimum.* Uti etiam extendit hanc prælationem inter ipsos creditores ex contractu oneroso, dum uni magis censetur se voluisse obligari quàm alteri. V. g. dum venditori, qui rem venditam jam tradidit, quam ei, qui rem necdum tradidit. Limitat de contra *n. 42.* cum eodem Molin. *d. 413.* excipiendo donationem remuneratorem primæ classis, ut ait quâ obsequia præstita ad æqualitatem compensantur, ita ut nisi id fiat, non tantum ingentem committeret ingratitudinem, sed & actio negotiorum gestorum vel alia similis ei intentari possit; eò quòd talis donatio non exhibeatur purè gratis.

Quæst. 532. An creditores hypothecarii præferendi creditoribus personalibus, & quis ordo servandus inter hypothecarios.

1. Resp. ad primum: creditores hypothecarii (quales dicuntur, qui non solum personam debitoris pro solvendo debito obligatam habent, sed & ejus bona, ita ut, quocunque ea deveniant, secum hoc onus deferant; unde hypothecarii creditor actionem ergo debitorem realem & personalem habet) præferendi creditoribus personalibus seu chirographicis, etsi instructis instrumento publico, & confessione debitoris de debito; cum, ut dictum, duplicem habeant actionem juxta *L. eos qui c. qui prior. in pig.* Sylv. *v. restitutio. 6. q. 5.* Nav. *l. c. n. 51.* Molin. *cu. d. 760.* Valq. *de pign. c. 5. §. 2.* Castrop. *tr. 32. d. 1. p. 18. §. 16. n. 2.* dicens esse certam ferè omnium. dd.

2. Resp. ad secundum primò: inter creditores hypo-

pothecarios, siue habeant hypothecam expressam, id est, ex conventionem, siue tacitam, id est, à lege inductam: siue generalem, siue specialem, seclulis privilegii, ille præferendus, siue ante omnes solvendus, qui prior est tempore, seu sibi prius constitutam habuit hypothecam, juxta regulam: qui prior est tempore potior est jure. Negulant. *de pign. p. 5. memb. 2. an. 10.* Vasq. *l.c.* Mol. *d. 536. post. med. de Lugo. d. 20. n. 40. & seq.* Castrop. *l.c. n. 3.* ubi etiam, quod hæc prælatio prioris creditoris hypothecarii non tollatur ex eo, quòd res hypothecata tradita sit posteriori creditori; cum rei hypothecata traditio hypothecam non auget, etsi pignus constituat, ut deciditur in *L. si prior. §. fin. ff. qui pot. in pign.* eandem quæst. fufius tractatam vide *supra ad tit. de pignor.*

2. Resp. ad secundum secundò: plures nihilominus dicta regula patitur limitationes, quarum quæque plerasque quamvis enumeraverim supra, lubuit tamen pro earum declaratione ulteriore & confirmatione hic pauca addere. Ac primò quidem jus hoc prælationis amittit antiquior creditor, dum eo præfente aut sciente, nec petente prælationem, fit executio autoritate publica in bonis debitoris, idque etiam, si posterior sit tantum personalis. Molin. *d. 536. §. excipe. præterea.* de Lugo. *l.c. n. 44.* Idem est secundum illos, si res hypothecata cum consensu prioris debitoris venditur aliòve modo alienatur. Item, dum consentit, ut ea obligetur alteri, in quo casu etiam posterior ille ei præferatur. *L. Lucius ff. quib. mod. pign. de Lugo. l.c.* An verò censeatur & tunc remissile jus prælationis respectu omnium, quibus res illa deinceps obligabitur, variæ sunt sententiæ. Lugo cum Molin. existimat negativam verioriam, si determinatè consensit, ut alicui in particulari obligetur; secus, si absolutè consensit hypothecam illam obligari aliis. Non tamen semper censeatur jus prælationis remitti per solam scientiam vel taciturnitatem, nisi id fiat dolo; ut Mol. *d. 537. §. licet jus pign.* quando verò censeatur renunciasse eidem, vide apud de Lugo. *n. 46.*

4. Secundò circa illud, quòd dixi, uxorem ejusque liberos tacitam habere hypothecam adversus mariti bona pro dote solvenda, vi cuius ex speciali juris favore præferatur aliis creditoribus anterioribus habentibus hypothecas adversus maritum etiam expressas, ut id præter citatos à me *ibidem* tenent Abb. *in c. ex literis. de pign. num. 8.* Cardin. *ibid.* Arelin. *in L. assiduis. c. qui potiores. in fine.* Cynus. *ibid. col. 3.* Faber. *in §. fuerat. Inst. de act. col. 2.* Rebell. *l.c. l. 2. p. 6. §. 10. num. 5.* Barbof. & alii, quos citat Castrop. *l.c. num. 5.* contra Covar. *L. 1. var. c. 7. num. 3.* Molin. *Tom. 2. de 7. & 7. d. 458.* Laym. *L. 3. tr. 2. c. 11. num. 3.* Castrop. *l.c. n. 6.* de Lugo. *l.c. num. 49.* & alios à me citatos supra, non minùs probabiliter docentes, tacitam hypothecam dotis anteriori expressa non præferendam, ex eo tamen solo ferè principio, quòd dum *cit. L. assiduis.* hypotheca dotis generaliter præferatur anterioribus hypothecariis, non exprimitur præferri etiam habentibus hypothecam expressam, jus à tertio ex contractu quæsitum non censeatur revocatum, nisi expressè exprimitur. Cui tamen AA. prioris sententiæ opponunt, quòd privilegium, quod in *cit. L. assiduis.* doti conceditur, ut omnibus creditoribus anterioribus præferatur, nec ibi nec alibi restringatur ad anteriores habentes hypothecam tacitam. Notandum inquam circa hæc primò, quòd juxta probabilem, quam tenent Salicet. *in cit. L. assiduis. in princ. q. 3.* Socinus, Alciat. Bald. Lopez. & alii apud Castrop. *l.c. n. 8.* argumento ducto

R. P. Leur. *Jur. Can. Lib. III.*

ab hypotheca, quàm habet Fiscus. contra Negulantium. *p. 2. de pign. memb. 4. n. 100.* Vasq. *tr. eod. c. 5. §. 2. n. 41.* Covar. *L. 1. var. c. 7. n. 1. & 2.* prælatio hypothecæ dotalis siue expressa, siue tacita extendat se ad bona acquisita à marito post constitutam hypothecam dotalem. Notandum secundò, hanc prælationem hypothecæ dotalis non competere, nisi constet, dotem fuisse receptam à marito, qui aliàs, uti & ejus hæres excipere potest. Covar. *l.c. n. 4.* Rebell. *l.c.* Castrop. *l.c. n. 10.* Tertio extendere se hoc privilegium ad augmentum dotis; item probabiliter ad arrhas, ut pote quæ censeantur pars dotis. ut cum Vasq. *l.c. n. 43.* Castrop. *n. 11.* non tamen ad paraphernalia & occasione nuptiarum donata. ut Covar. *l.c. n. 1.* Vasq. *n. 44.* Castrop. *l.c.* & dictum à nobis supra. Quarto extendit se ad liberos uxoris, etiam spurios, legitimatos tamen per subsequens matrimonium, & ad filios natos ex alio matrimonio, ut Vasq. *n. 46.* contra alios. Non tamen ad alios hæres uxoris necessarios. Castrop. *num. 12.* Sed neque ad maritum; cui dos promissa ab uxore vel alio tertio. Licet enim ei competat hypotheca tacita pro illius recuperatione in bonis promittendis, non tamen privilegium prælationis, quod mulieri concessum pro recuperatione suæ dotis. Gloss. *in L. unic. §. sed ut plenius. c. de rei uxoraria act.* Vasq. *num. 52.* Castrop. *n. 13.*

5. Tertio illius, quòd dictum supra; illum, qui credidit aliquid ad militiam, habere hypothecam cum prælatione ad anteriores creditores, fufam declarationem vide apud de Lugo. *l.c. num. 60.* ubi etiam, uti & *num. 79.* quòd præferatur hypothecæ dotali. Quarto illud, quòd dixit supra, mutuo dantem pecunias ad emendam rem aliquam sub hypotheca, vi illius præferri aliis omnibus creditoribus; extendi quoque ad illum, qui mutuo dedit pecunias ad rei aliis hypothecata refectionem vel conservationem. *L. 5. ff. qui pot. in pign.* Item ad eum, qui mutuo dedit ad solvendam vecturam mercium, conducendaque domo pro eorum custodia. *L. 6. ff. eod. de Lugo. l.c. n. 59.* ex ea ratione, quòd priores creditores agrè id ferre non possint; cum sine hoc mutuo res illa obligata conservari non potuissent. Non posse tamen tales præferri Fisco & uxori ratione dotis, si in hac constituta sibi hypotheca sint posteriores Fisco & uxore, secus, si sint priores, tanquam verius censeat Molin. *d. 438. §. illud. addendum.* Vasq. *l.c. n. 15.* de Lugo. *l.c.* quinto circa illud, quòd dictum, posteriorem habentem scripturam publicam super debito & hypotheca præferri priori habenti solum scripturam privatam notandum, contrarium tamen esse, si prior habeat scripturam privatam scriptam manu debitoris, aut ab eo & simul duobus testibus subfignatam, eò quòd ea æquivalere scripturæ publicæ. de Lugo. *l.c. n. 64.* An verò hæc procedant tantum in foro externo, in foro verò interno & conscientia standum veritati, ita ut secundus creditor sciat vel credat debitum & hypothecam prioris esse veram, etsi is desuper scripturam publicam non habeat, teneatur ei in conscientia cedere, id inquam inter AA. valde controversum est. de quo valde fufè agentem vide de Lugo. *l.c. an. 65.* Notandum sextò, quòd quando posteriori creditori (intellige non privilegiato præ anteriori) solutum est à debitore debitum, si res penes illum adhuc existat, debeat restitui primò creditori hypothecario; si verò à secundo creditore consumpta vel alienata, debeat restitui primò, quantum inde secundus factus ditior; si factus

Aaa

ex eo

ex eo non est ditior, & bona fide consumpsit, quamvis putent aliqui, adhuc restitutionem fieri debere fisco, quando is primus creditor erat, saltem ex prælatione privilegiata Arg. *L. pecunia. c. de privil. fisci. & L. de ferre. §. ult. ff. de iure fisci.* cenlet tamen Molin. *d. §. 36. §. lege pecunia.* apud de Lugo. *n. 63.* in idem inclinantem, neque fisco, neque ulli alteri creditori priori faciendam restitutionem; ex ea ratione, quòd ad id neque ex injusta acceptatione, neque ex re accepta, adeoque nullo titulo obligetur. Illud denique addendum dictis supra, legatarium, qui pro solutione sui legati tacite sibi hypothecata habet omnia defuncti bona, nullum jus habere, etiam adversus creditores illius solum personales; cum legata solvi debeant non nisi ex bonis, quæ restant deducto are alieno & solutis omnibus debitis defuncti etiam personalibus. de Lugo *loc. cit. n. 58.* Item minorem habere tacitam hypothecam in bonis tutoris & curatoris sine privilegio prælationis. Qualiter autem hoc privilegio gaudeant, qui in locum priorum creditorum succedunt, tractatum sufficienter supra ad *tit. de hypoth.* speciali quæstione.

Quæst. 533. Quæ prælatio servanda quòd ad solutionem inter creditores hypothecarios privilegiatos.

1. Resp. primò, posse super hoc regulas quasdam generales constitui. Ac primò quidem, dum concurrunt creditores hypothecarii privilegiati æquale omnino privilegium habentes, iudicandum de iis purè secundum temporis prioritatem, ac si privilegium nullum haberent, ita ut is præferatur, qui prior est tempore. de Lugo. *d. 20. num. 70.* Secundò dum quidam ex privilegio juris hypothecam tacitam habent, non tamen exinde habent quoque privilegium prælationis respectu hypothecæ tempore prioris; cum privilegium tacitæ hypothecæ & privilegium prælationis sint duo diversa privilegia. Sic v. g. maritus secundum dicta ex privilegio juris habet hypothecam tacitam in bona omnia illius, qui dotem ei promissit, & tamen nullibi ei concessum privilegium prælationis adversus alios creditores priores ejusdem promittentis. Tertiò dum aliqui habent privilegium prælationis super alias hypothecas tacitas priores, non tamen etiam id habent super priores expressas, uti in sententia probabili dictum *quæst. preced.* de hypotheca uxoris. Quartò dum aliqui habent privilegium prælationis respectu hypothecæ expressæ generalis, non habent illud eo ipso respectu expressæ specialis. Unde, ut rectè monet de Lugo. *loc. cit.* ut rectè fiat comparatio unius privilegiati cum alio privilegiato, in singulis oportet advertere ad gradum & latitudinem privilegii, quod habent singuli; quæ latitudo major vel minor plerumque dependet ex dispositione juris, fundata in ratione & congruentia. Unde

2. Resp. secundò in specie de aliquibus creditoribus hypothecariis pro pleniore intelligentia dictorum vel etiam omissorum in antecedentibus. Primò, dum dos & fiscus concurrunt, prior tempore præferatur. Molin. *d. 438. §. dixi supra.* Vasq. *de pign. c. 5. §. 3. n. 16.* de Lugo *l. c. n. 72.* Castrop. *tr. 32. d. 1. p. 18. §. 17. n. 7.* juxta *L. 2. c. de privil. fise. & L. dotis. c. de jur. dotis.* Si tamen dubitetur quæ hypotheca sit prior, iudicandum in favorem dotis. Mol. de Lugo. Castrop. *LL. cit.* juxta *L. in ambiguis pro dotibus respondere melius est. ff. de reg. jur.*

3. Secundo filii primæ uxoris, habentes hypothecam pro dote matris suæ in bonis patris, præferuntur secundæ uxori habenti hypothecam in iisdem bonis pro dote cum inter duas hypothecas æqualiter privilegiatas præferatur prior tempore. Mol. *l. c. §. uxori.* de Lugo. *n. 73.* Si tamen in bonis mariti inveniantur bona, quæ fuerunt secundæ uxoris, in his secunda uxor ejusque descendentes præferuntur descendentes primæ uxoris. Mol. Lugo. *LL. c.*

4. Tertiò hypotheca dotis priùs habita de jure communii præferatur hypothecæ expressæ posterius in re empta pro pretio illius constitutæ mutuanti pecuniam ad eam emendam alberic. Fulgos. Salicet. *in L. interdum. ff. potior in pignor.* Castrens. Jason. *in L. creditor. ff. sic cert. pet. Affin. tr. d. execut. §. 7. c. 14. n. 3.* Gutt. *pract. qq. L. 3. q. 99. n. 22.* de Lugo. *n. 74.* Vasq. *l. c. n. 9.* Castrop. *l. c. n. 3.* contra Covar. *L. 1. var. c. 7. n. 3. in fine.* Gregor. Lopez. Sepol. & c. ex ea ratione quòd nullibi cautum, dictam hypothecam constitutam mutuanti in re empta præferri hypothecæ dotali anteriori; cum, dum dicitur generaliter, eam præferri creditoribus anterioribus expressæ hypothecam habentibus, intelligendum id sit de creditoribus privatis non privilegiatis, ut Castrop. etiam idem cum citatis AA, dicens de fisco, quòd de uxore in hoc puncto, nimirum ei præferri talem mutuantem.

5. Quartò vendentem quoque sub fide data de pretio solvendo ex pacto emptoris constituentem sibi hypothecam in re vendita non præferri fisco & mulieri ratione dotis anterioribus hypothecam in eadem re habentibus, docet Vasq. *l. c. §. 3. n. 4.* ex ea ratione, quòd spectato jure naturæ, debitor conditionem unius creditoris, nimirum vendentis nequeat facere potiorum præ alio creditore anteriore. V. g. fisco vel muliere; de jure autem positivo creditori huic posteriori nimirum vendenti, prælatio nulla concessa reperitur. Nihilominus contrarium cum Negufant. *de pign. p. 4. memb. 34. & Gutt. qq. pract. q. 98. n. 8. & q. 99. n. 23.* & alijs tenet Castrop. *l. c. n. 6.* ex ea ratione, quòd spectato jure naturæ, concessum sit cuilibet in venditione & alienatione rei propriæ eas condiciones cum consensu emptoris addere, quæ sibi fuerint necessariae pro pretii solvendi securitate. Huic rationi non obstante, quòd emptoris bona non tantum præsentia, sed & futura ex causa privilegiata dotis vel fisci sunt obligata; cum obligatio hæc intelligi debeat de bonis absolute acquisitis, secus de acquisitis sub conditione & onere apposito ab ipso transferente dominium eorum, nempe vendente. Verum num hæc responsio satisfaciat rationi adductæ à Vasq. lectori considerandum relinquo, cum vendens supposita illa obligatione privilegiata fisci & dotis non videatur cum dicta conditione prælationis potuisse transferre dominium, nec etiam emptor taliter recipere; cum id cedat in præjudicium anterioris creditoris. Vide tamen hanc quæstionem fusè tractatam à de Lugo. *n. 98. & seq.*

6. Quintò dum dos concurrat cum mutuante pecunias ad refectionem vel conservationem rei, vel pro vectura similibusque necessariis ad conservationem rei, si subsequatur hoc mutuum cum hypothecæ expressæ vel tacitæ, dotem præferri; si vero præcedat hypothecam dotalem, postponi dotem, tradit cum Less. de Lugo. *l. c. n. 95.* verum ex eo principio, quòd dos non præferatur hypothecis anterioribus expressis, de quo *quæst. preced.* & supra ad *tit. de pign.* Deniq; notandum cum Negus. *de pign. memb. 2.* Vasq. *l. c. n. 24.* Lugo. *l. c. n. 80.* quòd quando eadem res inventur obligata duobus creditoribus (intellige, æquè privi-

privilegiatis vel neutro illorum privilegiato) & nescitur utri prius obligata fuerit; constat tamen diversis temporibus diversisque sermonibus obligatam fuisse, eorum cuilibet in solidum obligatam, & utrumque adversus tertium possessorem posse agere; inter illos autem potiorem esse conditionem possidentis, & si neuter possideat, ex parte pro ratione dubii dividendam esse, censet de Lugo *l.c.* quem vide.

Quaest. 534. An & quibus creditoribus personalibus ex privilegio competat praelatio quò ad solutionem.

Resp. inter creditores personales (hoc est, nullam habentes hypothecam; adeoque nullam directam actionem adversus bona debitoris, sed solum adversus personam illius) aliqui gaudent privilegio praelationis, ita ut iis prius quam aliis non privilegiatis creditoribus, etsi aliàs hypothecariis, debitum integrè sit solvendum. Tales primò sunt, qui causà funeris sunt creditores, hoc est, qui expensas ad funus debitoris, vel alterius, cujus funus ad debitorem spectat, contulerunt; hi enim omnibus aliis creditoribus etiam hypothecariis, & in specie etiam mulieri habenti hypothecam dotalem praeferruntur, *L. ult. §. comparatione. ff. de iure delib. l. quaesitum ff. de privileg. credit. l. at. si & l. penult. ff. de relig. & sumpt. fun. Vasq. l.c. c. 5. §. 2. n. 24. Castrop. l.c. §. 18. n. 2. de Lugo l.c. n. 81.* qui etiam ait, hoc ipsum privilegium praelationis solere extendi ad expensas pro infirmitate debitoris factas; & sic medicis & chirurgis, qui suam operam creditò impenderunt; ac quali vendiderunt, primo loco solvendum.

2. Secundò sponsa de futuro, quae sponso suo dote dedit ante matrimonium, eo dein non secuto, etsi non habeat hypothecam tacitam in ejus bonis; quippe quae non acquiritur nisi secuto matrimonio, praefertur creditoribus personalibus pro dote recipienda. de Lugo, *n. 83.* Castrop. *l.c.* juxta *cir. l. quaesitum.* non tamen praefertur creditoribus realibus; neque hoc ejus privilegium transit ad haeredes, nisi sint ejus filii aut descendentes. de Lugo *l.c.* remittens ad Molin. *d. 536. §. sponsa de futuro.*

3. Tertiò pupillus, qui praeter hypothecam tacitam, quam habet in bonis tutoris, vel etiam negotiorum gestoris sui, habet privilegium praelationis, absque tamen hypotheca, adversus omnes creditores personales, non tamen contra debitores hypothecarios; quia illius privilegiata praelatio est personalis. Unde etiam non praefertur dote aut alteri habenti hypothecam cum jure praelationis, etiam si hi posteriores sint. Sed neque hypothecariis non privilegiatis, si hi sint anteriores. de Lugo *num. 85.* idem etiam extendens ad minores, prodigos, fatuos, muros, surdos, ita ut hi praeferrantur creditoribus personalibus suorum curatorum.

4. Quartò deponens pecuniam aliudve quid apud depositarium publicum seu à republica constitutum non percipiens inde usuras vel lucrum, dum hæ pecuniae vel aliud depositum consumptum praefertur omnibus aliis creditoribus ejusdem depositarii, etiam privilegiatis, exceptis creditoribus ex causa funeris. *L. ventri. §. in bonis. ff. de privileg. credit. l. si hominum. §. fin. ff. de positi.* Castrop. *loc. cit.* de Lugo *n. 84.* Si verò pecunia vel res ipsa deposita in specie exstat, deponens proprie talis praefertur in recuperatione depositi (utpote cujus dominium in depositarium translatum non est) omnibus aliis creditoribus, etiam hypothecariis & privilegiatis, Vasq. *l.c. c. 5. §. 5. num. 4.* Castrop. de Lugo *LL. R. P. Leur. Jur. Can. Lib. III.*

cir. Quod Lessius extendit ad casum, quò pecunia deposita exstans mixta est cum pecunia mercatoris data ei ad negotiationem. Non tamen deponens gaudet eo privilegio, si usuras ex ea percipiat; cum tunc non tam deponens, quam mutuans censendus sit.

5. Quintò qui dedit pecuniam, ut ex ea solvatur creditori personali privilegiato seu habenti jus praelationis, & de facto solutum est, succedit is in locum illius cum eodem jure praelationis in ordine ad creditores non privilegiatos. de Lugo *n. 80.* Arg. *L. si ventri. §. ult. junctà Gl. ibid.* Denique dum istiusmodi creditores personales privilegiati concurrunt (exceptis creditoribus ex causa funeris) juxta leges civiles, non uni praeter alio propter prioritatem temporis, sed omnibus ex æquo solvendum, saltem dum omnes aequalem titulum seu causam habent. *L. privilegia. ff. de privileg. credit.* Castrop. *l.c. n. 3.* de Lugo *n. 88.* contra alios docentes nullum ordinem servandum, quas sententias conciliari posse, ait de Lugo dicendo, tunc unum ex privilegiatis alteri privilegiato praeferrendum, si ex jure habeat privilegium praelationis respectu aliorum privilegiatorum; eò quòd tunc is solus censeatur habere causam meliorem magisque privilegiatam, quamvis addat, hanc praelationem ex privilegio merè personali vix inveniendam in jure comuni. De cætero circa hanc praelationem creditorum privilegiatorum notandum, eam non obligare, nisi ubi jus commune servatur; cæteroquin in tantum locum habere, in quantum legibus municipalibus vel consuetudine cujusque provinciae recepta fuerit. Ubi autem defuere latae sunt leges, hæ in foro conscientiae obligant; cum sint iustae non pœnales, aut fundatae in praesumptione, sed ob commune bonum dantes peculiare jus his potiùs creditoribus quam aliis. de Lugo *n. 87.* cum Vasq. & Less.

Quaest. 535. An & quae praelatio servanda in solvendis legatis, dum bona testatoris non sufficiunt ad integrè solvenda omnia.

Resp. Indubitatum imprimis est, debita testatoris prius integrè solvenda quam legata; cum hæc non sint solvenda nisi deducto ære alieno & solutis debitis defuncti ex Justitia solvendis. Certum quoque est, in legatis solvendis servandum ordinem, quem testator constituit, in eo verò, quis ordo servandus, dum testator nullum ordinem constituit, non conveniunt AA. esse prius solvenda magis pia, dein minus pia, ac demum profana sentiunt aliqui, nullum in iis solvendis servandum ordinem, sed juxta proportionem & vires hæreditatis solvendum pro rata singulis, tenent Vasq. *opusc. de rest. c. 11. du. 6.* Bonac. *de contract. d. 3. q. ult. p. ult. n. 27.* Sanch. *in decalog. l. 4. c. 15. n. 40.* Locum in hac praelatione esse praesumptæ voluntati testatoris, putat de Lugo, *l.c. d. 20. n. 90.* Ac ita prius solvenda, quae legavit pro legendis missis aliisque divinis officiis, etiam praeter ad superfluitatem funeris & sepulchri designatis; quia rectè praesumitur praetulisse, quae ad animam suam spectant. Unde etiam infert, sic quoque quandoque dari locum praesumptioni voluntatis quò ad praelationem in legatis non piis, ubi similis est ratio praesumendi voluntatem praeferrendi in legatis non piis. Sic quoque relicta ad votum defuncti implendum prius solvenda, praeter omnibus aliis voluntariis etiam piis, praeterquam necessariis funeris. Lugo. *n. 91.* cum Sanch. *l.c. n. 39.* Inter ipsa verò legata ad implenda vota, si von suppetat ad

olvenda omnia integrè, non sunt solvenda omnia quò ad partem; sed solvendum primo loco votum, quòd est de meliore præ reliquis votis bono Deo magis gratum. Sanch. n. 41. Lugo. n. 92. eò quòd, dum debentur impossibilia debitori, solvendum quòd melius est. Si verò vota sunt æqualia, videtur Lugo n. 93. inclinare in eam partem, quòd stet electio penes hæredem, utpote representante defunctum, in cujus utique erat potestate exsolvere unum ex istis æqualibus votis præ alio, dum non poterat implere omnia. Plura de his *ad tit. de testamentis.*

Quæst. 536. Inter creditores personales non privilegiatos an & quis in solvendo servandus ordo.

Resp. Non convenire in hoc AA. siquidem dum debita personalia sunt ejusdem rationis, creditorem non privilegiatum, qui prior est tempore, seu cujus debitum est antiquius, priorem quoque esse jure, seu ei solvendum præ aliis non privilegiatis, docent D. Tho. in opusc. 83. c. 8. Gabr. in 4. dist. 25. q. 2. a. 3. du. 6. Salon. 2. 2. q. 62. a. 8. in fin. Suar. in opusc. de just. l. 3. n. 7. Sa. V. restitutio. n. 63. Rebell. de oblig. just. p. 1. l. 2. q. 19. n. 11. & alii, quos citat & sequitur de Lugo l. c. n. 146. qui ait, videri sibi hanc sententiam magis consonam æqualitati, probatque illam à priorè. n. 154. ex eo, quòd quando quis se obligat priori creditori ad solutionem debiti, eo ipso se obliget implicite ad non ponenda impedimenta huic solutioni, adeoque teneatur ad non obligandum se aliis creditoribus, nisi salvo jure prioris; cum hoc modo tollat impedimenta, quæ moraliter oriri possunt, ne priori satisfaciatur, alioquin per secundam illam obligationem semper exponens illum periculo amittendi vel in totum vel in partem debitum suum. Adducit insuper pro ea confirmanda plura exempla à n. 147. dum nimirum eadem res ex intervallo est vendita duobus & neutri tradita, neuter acquirit jus in re, sed solum ad rem, & tamen priori emptori ea est tradenda, ex quo exemplo argui possit universaliter; cum ibi prior emptor id eò solum præferatur; quia prius obligavit venditorem ad rem sibi tradendam, quæ, cum non possit in solidum dari duobus, debet dari priori. Similiter autem prior creditor obligavit debitorem ad sibi solvendum ex bonis suis, quæ ratio non diluitur dicendo, emptorem habere jus determinatè ad hanc rem, adeoque ad eam promittendam alteri obligare se non potuit venditor; cum obligare se ad id non possit, quod sine peccato implere nequit, in præsentè verò casu emptor nullum habet jus ad ullam rem determinatam, adeoque creditor se potuit validè obligare secundo emptori. nam ut rectè opponit de Lugo. n. 148. si priori emptori venditus est unus ex duobus equis, quos habebat venditor reservata sibi electione, eodemque modo posteriori vendidisset unum ex illis, mortuo uno utriusque satisfacere nequit, utriusque primo emptori dare debet superstitem equum, etsi is vi venditionis ad nullum equum determinatè jus haberet, & licet venditor secundo emptori tunc, vivente utroque equo, se obligare poterat; quia utriusque emptori satisfacere non poterat. Item probat exemplo ducto à sponsalibus, dum quis iis contractis, promittens matrimonium alteri, tenetur ducere primam. Idem est de promittente pluribus eandem præbendam primò vacaturam. Sed neque id diluitur dicendo non posse rem eandem indivisibilem promitti secundo sine injuria prioris, cui rem illam totam debet, nam etiam idem servandum, si obligatio secunda facta sine injuria prioris, ut con-

stat ex dictis de vendente secundo unum ex duobus equis relicta sibi electione. unde prælatio prioris emptoris non solum facienda propter injustitiam secundæ obligationis; sed propter jus priori jam quæsitum, cui præjudicare non potuit secunda obligatio, etiam si licita & justa. Alias probationes factas à pari vide apud de Lugo à n. 151. uti & à n. 155. refutationes eorum, quæ contra objici possunt, ac potissimum illius, quòd adducit Turrianus, nimirum nec ex jure positivo, neque ex jure naturali ostendi posse prioritatem temporis conferre hoc jus prælationis, dum nimirum ex Jure Canonico satis id constat, Pontifice generaliter definiente, illum præferendum, cujus jus est prius tempore, de jure etiam naturali satis quoque videtur constare ex argumentis jam factis. Nihilominus contrarium, nimirum inter creditores personales non privilegiatos nullum ratione prioritatis temporis servandum esse ordinem in solvendo nisi præ alio totum debitum, sed pro rata solvendum omnibus, dum bona debitoris solvendis integrè omnibus non sufficiunt, tradunt Bald. in l. pro debito. c. de bon. Auth. Jud. possiden. Sylv. v. restitutio. 6. q. 5. n. 5. Nav. in man. c. 17. n. 51. Moliu. de f. & f. tr. 2. d. 546. ad fin. Pet. Nav. de restit. l. 2. c. fin. n. 16. Valq. tr. de rest. c. 11. du. 2. n. 49. Less. de just. l. 2. c. 15. num. 48. & alii, quos citat & sequitur Castrop. tr. 32. d. 1. p. 18. §. 18. n. 5. dicens communiorè & veriorè ex ea ratione, quòd in personalibus obligationibus sola persona subeat obligationem solvendi, tamen si mediis bonis quæ habet, solvere teneatur; persona autem debitoris cum sit eadem, & ob obligationem priori creditori factam non impediatur novam obligationem subire, creditor posterior in suo jure ex prioris creditoris antecedentia non impeditur, sed æquè in exactione sui debiti concurrere poterit, ita Castrop. Verum cum hæc ratio terè cõcidat ex dictis pro priorè sententia; dum etsi persona debitoris obligetur in hoc casu ratione sui, non poterit tamen obligare se secundo ad aliquid absolute, quòd præstari nequit sine injuria illius, cui se prius obligavit, nimirum ad solvendum debitum; sed solum sub conditione, si & quantum ex bonis meis satisfacere possim utrique. Vide de Lugo. n. 152. hinc inquam videtur mihi sententia prior probabilior.

Quæst. 537. Nun aliunde quam ratione temporis creditorum non privilegiatorum unus alteri præferri debeat aut possit. v. g. quia unus prius petit.

Resp. Creditor petens debitum sibi solvi in judicio; & sententiam obtinens aliis creditoribus ex eadem causa præferatur, jure illi concedente hanc prælationem in præmium diligentia & vigilantia. Castrop. l. c. §. 2. n. 2. juxta L. inter eos ff. de re judicat. juncta gl. l. si hominem. §. quoties. l. de possess. l. qui autem. §. sciendum. ff. qua in fraud. credit. Ut autem ipsi præ alius solvantur, non esse necessariam executionem sententia, dum interim alii creditores solutionem non petunt & executionem non obtinent, censet Valq. l. c. du. 1. n. 113. Baldo & aliis sententibus, hanc sententiam, interim dum non mandatur executioni, aliis creditoribus eandem causam habentibus non præjudicare; unde illi possunt similiter petere suorum debitorum solutionem, & cum eo, qui sententiam prius obtinuit, concurrere. Si tamen alii creditores, antequam debitum solveretur illi primò petenti, obtinerent executionem, ei præferendi sunt; uti etiam, dum ex pluribus, pro quibus lata sententia obtineret executio-

nem

nem, is preferendus ceteris. Castrop. l. c. n. 3. cum ea sententia vel executio vicem pignoris habeat in bonis debitoris, ut Idem cum Molin. cit. d. 536. circa finem. Postquam vero debitor cessit bonis, vel etiam ea auctoritate Judicis sequestrata, vel quia propter absentiam debitoris, creditor aliquis missus in possessionem bonorum debitoris, ut transacto beneficio ex iis fiat ei satisfactio, non potest debitor creditorem unum preferre aliis, quia interim non potest debitor ea bona applicare alteri, sed reservanda sunt, ut inde creditori tali & aliis omnibus intra illud biennium comparantibus, sequestratione, etiam ante sententiam petenti exigentem debitum aliis tacentibus posse debitorem debitum integrè solvere, dum videt se pauperiorem & impotentiorum reddi solvendo aliis omnibus integrè asserunt apud Castrop. Sylv. v. restitutio. 6. q. 8. Nav. in man. c. 17. n. 58. propendente in idem Molin. l. c. juxta L. qui autem. §. sciendum. ff. qua in fraud. creditor. l. pupillus. eod. Si tamen proprio motu id faceret debitor, peccatum contra Justitiam, tamen factum teneret, nec recipientem teneri restituere, tradunt idem AA. eò quòd citatis LL. tale solum non revocetur, & hoc ipsum posse in conscientia retineri, ne aliàs dictas leges fovere injustitiam dicendum esset. Sed quid quid quòd ad hæc sit spectato foro judiciali & externo, de quo vide Castrop. n. 5. contrarium tamen quòd ad forum conscientia, nimirum non posse debitorem integrè uni creditorum æquale cum aliis jus habenti, relicto aliis insolvis solvere, & creditorem acceptum teneri restituere, idque etiam non obstante dicta petitione creditoris, probatius existimat Castrop. n. 6. ex ea ratione, quòd spectato jure naturali, dum bona debitoris omnibus non sufficiunt creditoribus solvendis, pro rata sint inter eos dividenda; neque ullus creditorum in eo casu jus aut actionem habeat, ut sibi integrè solvatur, adeoque ea etiam petitio creditoris injusta sit, & nullum ei jus acquirat. neque ea, quæ jure natura certa sunt nullatenus jure positivo immutata videantur; cum citatæ leges attentè consideratæ tantum concedant, & solum integrè non revocetur, non verò, quòd petenti integrè solvendum, aut etiam is solum retinere possit. neque ex eo, quòd tale solum revocandum non sit, inferri potest licita ejus retentio, cum leges sæpe ad vitandas lites revocationem negent, cujus tamen retentio in conscientia est illicita, ut patet in deceptione ultra dimidium, ita Castrop.

Quest. 538. An creditori personali pauperiori vel amico debitoris præ aliis solvi possit.

R Esp. ad primum: posse debitorem non habentem, unde omnibus creditoribus satisfaciat, uni eorum præ aliis graviter egenti debitum totum integrè solvere aliis relicto insolvis, aut non integrè solutis, lege charitatis & misericordia id permittente, tenent cum D. Tho. in opusc. 73. de vestie. c. 18. Sa. V. restitution. 60. Laym. l. 3. sum. tr. 2. c. 11. n. 7. & alii apud Castrop. l. c. §. 20. n. 1. propendente in idipsum Molin. tr. 2. d. 536. in fine. distinguunt melius Vasq. opusc. de rest. c. 11. du. 4. Lell. l. 2. c. 15. du. 7. n. 46. Castrop. l. c. n. 2. ita ut, si creditor ille ita graviter prematur, ut illi alter creditor deberet succurrere ex misericordia ea parte,

quæ sibi debita est, debitor possit & debeat ei debitum integrè solvere, eò quòd illa solutione alteri creditori diviti non fiat injuria, cum præstando, quod is debebat præstare, potius ejus negotium gerat. Secus est, si necessitas illa tanta non est; cum pauperi nullum privilegium prælationis à jure positivo concessum; neque etiam à jure naturali; quia jus naturale æquè obligat solvere diviti ac pauperi; cum utrumque debitum est ex Justitia, etsi intra eandem speciem debitum pauperis sit gravius debito divitis, sicut debitum 100. est gravius debito 50. & tamen unum alteri non cedit, sed utrumque secundum proportionem solvendum. Vide quoque, quod tradit de Lugo. cit. d. 20. n. 175. nimirum quod licet nequeat debitor ob solam majorem paupertatem unum alteri præferre, possit tamen id Judice ad hoc, uti potest, compellente, postquam debitor ei, uti debet, exposuit, se ad omnibus solvendum integrè esse insufficientem.

2. Resp. ad secundum: Tamen si debitor ex se directè nequeat præferre creditorem sibi amicum, potest tamen id ipsum indirectè in ea sententia, quæ dicit, creditorem prius petentem habere prælationem contra alios æquales non petentes, ut sibi totum debitum solvatur; nimirum monendo amicum suum, ut præveniat alios petendo, quæ petitione positâ, jam ipsi præferri debet; neque enim prohibetur quis id consulere alteri, quod hic licitè facere potest; neque etiam debitor in obligatione, quam habet ad alios creditores, tenetur abstinere ab hoc officio amicitia; cum per hoc non præjudicet juri eorum, sed solum amicum creditorem doceat de privilegio juris communis, quo ipse, si velit, uti potest, ita fecit de Lugo. n. 174. secus tamen est in sententia negante prælationem prius petenti.

Quest. 539. Quo loco & cuius expensis facienda solutio.

R Esp. Primò solutio debiti ex delicto, v. g. ex furto, rapina, illicitis usutis, aliave injusta damnificatione (quo etiam de Lugo. d. 20. n. 180. refert lucrum cessans & damnum emergens, non tantum ex ipsa rei ablatione aut destructione, sed etiam ex culpabili mora debitoris, utpote quod totum ex ea incipit esse debitum ex delicto) sumptibus debitoris deferri ad locum debet, in quo creditor eam haberet, si sublata aut destructa non fuisset, detractis tamen expensis, quas creditor in ea conservanda vel deferenda facturum fuisset, nisi forsan hæc majores essent re ipsa solvenda vel restituenda. cum aliàs damnum creditori integrè reparandum sit, ita cum comuni Cajet. 2. 2. q. 62. a. 2. ad 3. Sylv. v. restitutio. 4. q. 4. Nav. c. 17. n. 42. Pet. Nav. de rest. l. 4. c. 4. n. 2. Covar. regul. peccatum. p. 1. n. 9. Laym. l. c. c. 10. n. 3. Molin. d. 752. Lell. l. 2. c. 15. n. 48. du. 8. Vasq. l. c. c. 10. du. 1. Castrop. l. c. §. 6. n. 1. Tamen etsi igitur, ut de Lugo l. c. n. 182. in fine, generaliter loquendo possit debitor excusari à restitutione mitienda creditori cum magno sui detrimento, sive ob expensas, sive ob aliam causam ex restitutione secuto; in mensura tamen huius assignanda, seu quantas in specie expensas facere teneatur debitor ex delicto; ut res ad locum, in quo moratur dominus, restituatur in eo non conveniunt etiam hi ipsi AA. dum aliqui tradunt excusari debitorem à transmissione rei, quando in ea facienda sumptus ob distantiam loci aliave de causa æquarent debitum seu rem ipsam, ut Sylv. quod tamen rectius negat sufficere de Lugo. n. 186. cum Vasq. eò quòd magis æquum sit, ut delinquens patiatur jacturam illam in bonis suis, quam quòd

creditor innocens cogatur illam in bonis suis sustinere; cum fur patitur hoc damnum ob debitum suum, creditor autem cogetur illud pati sine omni culpa sua. Alii excusari debitorem volunt, si sumptus excederent debitum, ut Richard, Scot. Gabr. apud de Lugo, *l. c. n. 184.* ad quos accedere videtur Castrop. *l. c.* dum ait, teneri debitorem ad expensas, nisi hæ majores essent re ipsa restituenda; adeoque sentire videtur quemcunque saltem notabilem excessum expensarum alteriusve damni sufficere ad deobligandum debitorem. Alii cum Molin. si longè majores expensæ faciendæ. V. g. duplo majores, ut Bonac. & tunc, si res restituenda sit parvi momenti, Lessius censet, posse rem dari pauperibus pro anima creditoris; si verò sit magni momenti, & spes sit, quòd aliquando absque tali excessu expensarum possit restitui, differri posse restitutionem, nisi probabile sit, non displiciturum domino, quòd ejus amicis vel pauperibus detur. Sed neque sufficere damnum duplo majus, quòd ex tali restitutione faciendâ sustineret debitor attentâ suâ & creditoris necessitate, (secus tamen, si duplum excederet) ad excusandum à restitutione tradit de Lugo *n. 190.* ex ea ratione, quòd si Judex justè imposuit poenam pecuniariam quadruplicem, etiam dum id necessarium non est ad reparandum damnum, etiam injustum non sit, quòd debitor ex se subire debeat damnum duplum, quando id necessarium ad reparandum damnum injustè illatum creditori. Alii etiam tenent cum Cajet. Nav. Covar. expensas quascunque demum faciendas ex rigore Justitiæ; quia ex delicto suo ob id totum maneat obligatus. Quòd tamen meritò rejicit de Lugo *n. 187.* cum absurdum videatur dicere, justitiã obligare, ut si quis furatus unum aureum, & non possit ad dominium mittere sine jactura mille aureorum, ad hoc teneatur, etiam, dum ex inde debitor non cogetur ad extremam vel gravem necessitatem devenire; cum tunc ex alio capite à restitutione excusetur. Porrò sicut ad computandum damnum creditoris non tantum attendi debet, quantum illi ablatum, sed etiam totum damnum exinde ei emergens & lucrum cessans juxta dicta; sic etiam ex parte debitoris attendi debet damnum illi emergens & lucrum cessans restitutionis faciendæ causâ; non quidem intelligendo nomine lucri cessantis, quòd ex realia retenta habere posset. v. g. negociando cum illa, sed aliunde. v. g. si propterea cogetur abesse ab officio vel patria cum jactura lucri, quòd ex officio vel præsentia sua habere posset. Ita de Lugo *n. 187.* Item, ut Idem *n. seq.* attendenda quantitas damni tam creditoris quàm debitoris non purè materialiter, sed etiam formaliter, seu respectivè ad eorum personas; cum contingere possit, ut eadem 100. respectu unius ob ejus paupertatem æstimari debeant ac 200. respectu alterius divitis; adeoque attendendum non tantum, quantum expendere debeat debitor ad restitutionem faciendam, sed etiam quanti æstimari illud debeat in tali persona, facta comparatione ad personam creditoris, quæ fortassis dives est, ideoque majus patitur damnum amittendo 100. quàm creditor amittendo 200.

2. Resp. secundo: dum debitum tantum est ex re accepta, non tenetur eam habens quicquam in rebus suis pati damni in restitutione seu solutione illius; quia nullam culpam admisit, ob quam debeat sustinere damnum. Ita AA. citati pro priore respons. arg. *c. 2. h. t. & L. si possessor. ff. de pet. hered.* Unde res solvenda in loco, ubi est, vel si aliò

mittenda, id faciendum sumptibus creditoris seu domini, quem tantum monet debitor, quamprimum agnoscit rem à se possessam esse alienam. Ita etiam, ut si quæ expensæ necessariae ad hanc motionem, eas præstare debeat dominus; vel si is eas non solvat, debitor possit ex re ipsa eas detrahere de Lugo *cit. d. 20. n. 193.* quin &, si debitor absque sua culpa rem alienam apud se detineat, quia non est occasio seu opportunitas eam mittendi ad dominum, (idem est, dum nescit alienam) & ideo eam aliò profecturus secum deferat, quia eam aliter bene custodire nequit, expensas in hanc delationem solvere debet dominus, quia necessariae ad rei custodiam, & in gratiam domini factæ. de Lugo *n. 195.* qui etiam *n. 193.* addit, quòd si expensæ ad remittendam rem aut pretium ejus domini majores essent re ipsa ejusve valore, aut etiam æquales, debitor debeat ex præsumpta voluntate domini eam vendere, applicando ejus pretium pro anima illius piis operibus, vel potius ejus amicis vel cognatis, maxime si egeant, nisi appareat spes aliqua, quòd dominus eam esset venditurus, aut etiam, quòd inveniendus sit modus transmittendi eam ejusve pretium ad dominum; tunc enim tempus commodum expectandum. Quòd si verò debitor est in mora culpabili rem illam restituendi; eo ipso incipit esse debitor ex delicto, & etiam, si contingat creditorem mutare locum, ad eum mittenda sumptibus debitoris. Lugo *n. 194.*

3. Resp. tertio: Si debitum est ex contractu licito, regulariter eo loco & iis impensis faciendâ solutio, de quibus conventum licitè. Jafon. *in §. plus. Inst. de arb. n. 14.* Covar. *c. 10. n. 6.* Gutt. *de jurament. confirmat. 3. p. c. 16. in fine.* Nav. *c. 17. n. 42.* Castrop. *l. c. n. 3.* Lauterb. *in ff. h. t. §. 30.* & ibi faciendâ expensis debitoris, ut de Lugo *n. 196.* Et quidem si duo loca sunt expressa copulativè, solutio pro rata dividitur. *L. 2. §. 4. ff. quod certo loco.* Lauterb. *l. c.*

4. Dixi tamen primò: regulariter. Quia in alio loco, quàm convento fieri potest solutio, si justa causa subsit. V. g. si sit difficilis aditus ad locum illum ob inundationem, metum hostium, pestis, Lauterb. *l. c.* vel etiam, ut Idem, si creditoris nihil intersit, ut ibi solvatur; cum malitiosa sit postulatio, ex quo nihil latari sunt creditores, nisi ut molestiam exhibeant reo. *L. 38. ff. de R. V.* Fallit etiam, si debitoris gratiã locus sit adjectus. Item si debitor creditori obtulerit, quantum ejus interfuit, solutionem convento loco factam fuisse. Muller. *ad Serru. in ff. h. t. th. 75. lit. a.* ubi etiam, quòd liceat creditori in alio loco, quàm de quo conventum exigere solutionem, si in eo debitor non comparuerit. Ut & è contra, si in eo non comparuerit creditor, remedium aliud paratum habet debitor, nimirum ut contestatione ostendat, se ibi solvere paratum fuisse, aut ut pecuniam ibi legitime deponat.

5. Dixi etiam: De quibus licitè conventum. Secus enim est, si designatio loci contineat pactum iniquum. v. g. si pro tritico mutuato Moguntia, ubi valet sex florenis, statuatur redditio mutui faciendâ alibi, ubi valet 9. florenis; committeretur enim tunc usura, ut de Lugo, Quamvis Muller. *l. c.* citatis pro hoc Bachov. *de arb. d. 1. th. 32.* Berlich. *vol. 2. decis. 102. & 103.* quin insuper citat Brisson. *de solut. l. 1. p. 52.* dicat, veriorum esse sententiam, solutionem fieri debere in illa moneta & in illo valore, qui currit in loco destinato, intellege illo tempore, quo faciendâ restitutio, Quòd si fiat

si fiat ex conventionem utriusque & cum periculo utriusque nescientium valorem in illo loco futurum, non videtur iniquum. Dum verò nullus locus designatus est expressè ex conventionem contrahentium, nec etiam tacitè ex natura ipsius contractus, regulariter convenire solutionem fieri in loco contractus, utpote debitori & creditori communi, & ex quo unus præ alio non gravatur, ait Castrop. *l. c. n. 4.* id maxime locum habere dicens in contractibus dominium non transferentibus, & idem reddendum, quod acceptum. V. g. depositi commodati, ut in eo loco reddatur, ubi traditum fuit. Uti idem tradit de Lugo *l. c. n. 199.* cum Less. & Valsq. à se citatis; cum hoc tamen discrimine inter commodatum & depositum, quòd depositum semper reddi debeat in eo loco, in quo, ut servaretur, deponens dedit. Unde licet Petrus in domo sua dederit quid in depositum, ut custodiretur in domo tua, distante v. g. per leucam à domo Petri, non tenetur depositarius reddere rem in domo Petri, ubi eam accepit, sed in domo tua; quia, ut ibi servaretur, Petrus dedit. Commodatum verò remitti debet ad locum, unde acceptum vel missum est, expensis commodatarii; quia in ejus gratiam commodatum. Si tamen in gratiam commodantis commodatum, v. g. ornamenta, ut sponsam ejus honorificentius excipias in domo tua, debet recipi in domo tua, & expensis commodantis ad eum reduci. Si autem commodatarius vel depositarius ad locum alium abiit unà cum re deposita vel commodata, hanc eorum sumptibus ad locum debitum remittendam; si verò deponens vel commodans aliò abiit, eorum expensis, uti etiam, si res deposita vel commodata ab aliis sine culpa depositarii vel commodatarii aliò translata fuit, asserit de Lugo *cit. n. 199.*

6. In contractibus, quibus dominium transferitur, si sint merè lucrativi, in quibus nihil redditur, v. g. promissionis, donationis, Legati, traditio rei donatæ, promissæ, legatæ faciendæ in loco, in quo erat, quando donabatur, promittebatur, legabatur. Less. *l. 2. c. 15. du. 8. n. 56.* Pet. Nav. *l. 4. de res. c. 4. a. 4.* Valsq. *de res. c. 9. d. 2. n. 50.* Laym. *l. 3. tr. 11. c. 10. n. 5.* quos citat & sequitur Castrop. *l. c. n. 4.* item de Lugo *n. 197.* quia qui rem gratis donat, promittit, legat, non intendit se amplius obligare, quam quod sonant verba: dono, promitto &c. adeoque relinquit donatario, an rem suis sumptibus velit accipere inde, ubi est, nec ne; sub limitatione tamen mox subjungenda. Ita tamen etiam, ut in legato attendi non debeat locus, in quo erat, quando fiebat testamentum, sed ubi testator moriebatur; eò quòd tunc incipiat res legata deberi & donari. de Lugo *l. c.* In promissione quoque dum ea conditionata est, vel in diem, si promissor interim discedat aliò, res promissa non in loco, ubi promissa, sed in quo est conditione existente, vel die adveniente tradenda, ut de Lugo *l. c.* De cætero verò, dum etiam promittens absolute, & non in diem rem promissam longius abduxisset, ita ut frustranea redderetur promissio; eò quòd promissarius tantundem deberet impendere ad rem habendam, quantum ipsa valet, vel etiam fortassis quantus est dimidius valor illius, promissor tenetur eam reducere ad locum, si non illum, in quo promissa, saltem ad viciniorem vel talem, unde eam commode & sine magnis expensis promissarius recipere possit; cum ex vi promissionis debeat bona fide procedere, & non impedire, quò minus promissio habere possit

effectum suum. Ita ferè de Lugo. In contractibus non lucrativis, in quibus nimiram aliquid datur, & aliud recipitur, puta, in emptione, locatione, censu &c. fit solutio in loco, in quo res datur pro re alia accepta, nisi aliter conveni inter contrahentes; siquidem, cum in similibus contractibus res una pro alia substituatur, æquius & magis congruum videatur, eundem servari locum rei traditæ & rei loco illius acceptæ. v. g. ut pro tritico vendito & tradito Colonia pretium quoque illius solvatur Colonia. Et ita docent Less. Castrop. *l. c.* de Lugo *n. 199.* ex ea etiam ratione, ut Idem *n. 200.* quod si quocunque alio loco fieret solutio, facile deficeret æqualitas contractus seu dati & accepti, utpote quæ multum dependet à loco, quo datur & accipitur res; cum valor rei & pretii seu pecuniæ ex locorum diversitate sæpè notabiliter varietur, v. g. dum modius tritici Romæ æquivalet 4. aureis, pecunia autem solvenda alibi non attingeret vel excederet istam æstimabilitatem tritici in foro Romano propter majorem vel minorem pecuniæ, scilicet aurei, æstimationem in loco alio. Quòd si autem venditio facta, sed neque res neque pretium traditum sine ulla loci determinatione, censet de Lugo *n. 206.* quòd si res determinatè vendita fuit, pretium solvi debeat, ubi res est; quia ex communi hominum usu censetur res tradenda, ubi est. Si verò res omninò indeterminata, spectandum imprimis locum, ubi fit venditio, si emptor aut venditor permanentè degat, & ibi futurus sit toto illo tempore, intra quòd contrahentes se obligare voluerunt; quia hæc videtur esse intentio contrahentium; & sicut, quando tempus in obligatione non determinatur, præsentè die debebatur juxta regulam: in omnibus obligationibus, in quibus dies non apponitur, præsentè die debetur. *ff. de reg. jur.* sic etiam, quando locus expressè vel tacitè non determinatur, videtur locus præsentis, ubi contrahitur. Quando autem contractum fuit in via, contractus implendus in loco domicilii emptoris, si is viciniore, aliàs in loco domicilii venditoris, si is sit viciniore. Si uterque locus æquè vicinus, censet de Lugo, satisfacturum venditorem, si rem venditam in suo loco traderet, ibique pretium solvendum esse. Non tamen censendum emptorem stare contractui in foro conscientia, si locus venditoris adeò distaret, ut magno cum onere rem asportare deberet emptor, dum id ignoravit; quia contractus injustus esset, dum ultra justum pretium onus illud subire cogeretur emptor.

7. Descendendo nunc ad aliquos horum contractuum onerosorum: primò census realis seu redditus, sive sit in pecunia, sive in frugibus, solvendus in loco, ubi res est frugifera, vel impositus census; quia censetur quasi pars quædam fructuum illius. Valsq. *l. c. n. 56.* Castrop. *l. c. n. 4.* de Lugo *l. c. n. 108.* ubi etiam idem censendum putat de pensione ecclesiastica, quòd hæc solvenda in loco beneficii. In censu verò merè personali, ubi is solvendus, non videntur convenire AA. Castrop. solvendum asserit in loco, ubi pensionarius seu creditor domicilium habet. Lessius apud de Lugo censet, quòd cum personam debitoris afficiat, & in ipsa immediatè constitutus sit, solvendum in loco, ubi debitor commoratur, nisi is ita procul abierit, ut debitori grave incommodum oriatur in pensione exigenda, de quo si cogitasset, noluisset eum in illo loco emere; tunc enim creditori deberet mittere pensionem ad priorem locum,

cum,

cum, à quo abiit. De Lugo verius videtur, attendendum esse locum, in quo pretium empti census solutum. Quòd si in via vel transitu emptus census, loquendum esse dicit, sicut de mutuo dicitur, vel etiam sicut paulò ante dictum de emptione. Vide Lugo *cit.* n. 209. Secundò in contractu locationis pretium solvi debet in loco, ubi res locata traditur; quia usus rei locatae in eo loco habet valorem æqualem pretio locationis promissò. Et si res locata est mobilis. v.g. liber, equus, in eodem loco reddenda, in quo accepta. de Lugo n. 201. Tertiò pari ferè modo dicendum de permutatione; quòd traditio utriusque rei permutatae æquivalentiam sumant à loco, in quo permutantur. de Lugo n. 202. utraque autem danda in loco, in quo est, quando fit contractus. Vide de hoc pluribus de Lugo n. 207. Quartò sic etiam mutuum reddendum in loco, in quo acceptum. Lugo n. 202. in fine, utpote quòd aliàs diversitatem accipere potest ex variatione loci. Quòd autem in eo contractu non attendatur varietas temporis, dum datur mutuum post duos annos reddendum, ex qua tamen æquè sumere potest inæqualitatem, est ex speciali consensu contrahentium; dum vel non putant variandam esse æstimationem in eodem loco, vel de ea varietate non curant. Quintò alimenta vel pensio annua, uti & legata rei indeterminatae ex testamento alicui debita solvenda in loco, ubi hereditas ab hærede occupata; quia sunt quasi pars hereditatis vel fructus illius, & hereditas quasi pretium datum hæredi pro hoc onere subeundo; adeoque ubi hereditas accepta, ibi nascitur obligatio, & ideo eo loco solvendum, nisi ex circumstantiis constet aliud. Ita de Lugo n. 110. Limitat hoc ipsum Muller. *ad Stru. in ff. h. t. ib. 75. lit. a.* in Legato studiorum causà relicto, quod cum Bartol. *in l. 42. §. 1. ff. de Judic.* præstandum dicit in loco, ubi Legatarius dat operam studiis; etsi aliàs, ut inquit, legata regulariter ibi præstanda, ubi relicta. Denique in primitiis & decimis consuetudo habet, ut ad domum creditoris deferatur. Castrop. *l. c. §. 6 n. 4. in fine.* idem dicens de alimentis debitis ex alio titulo. v.g. ex titulo primogeniturae; ratione cujus solvenda aliis fratribus, ibi solvenda, ubi sunt bona primogeniturae.

Porro quòd attinet compulsionem & coactionem fori judicialis ad solutionem faciendam, ea fieri debet, ubi debitor domicilium habet, & non in loco contractus, nisi de facto ibi præfens sit. Forum enim, quod quis sortitur in loco contractus, est sub conditione, si ibi personaliter assistat, juxta *c. fin. de foro compet. juncto c. Romana eod. in 6. Covar. pract. qq. c. 10. n. 3. Gutt. de juram. 2. p. c. 16. n. 1. Castrop. l. c. n. 5.* qui tamen n. 6. plures hujus regulæ limitationes subjicit. quem vide.

Quæst. 540. Quo tempore facienda solutio.

REsp. primò in genere: debita ex delicto vel ex re accepta statim solvenda conveniunt omnnes. Illud verò statim non intelligendum mathematicè, sed moraliter; cum dilatio ad breve tempus parum noceat creditori. Unde regula ad excusandum dilationem à culpa mortali desumenda est ex damno, quod per illam moram creditori infertur. Qui tamen etiam quandoque potest esse graviter invitus, non tam ob nocumentum, quod ei infertur ex carentia sui debiti eo brevi tempore, quam propter periculum, quod debitor mutato animo, vel adveniente novo alio impedimento,

postea non restituat. de Lugo *cit.* d. 20. n. III. qui tamen bene monet eum Molin. *Tom. 3. d. 753.* debitorem ex contractu (qui etiam aliàs tenetur solvere mox ab elapso tempore tacitè vel expressè in contractu designato) non facillè damnandum culpa læthalis ob dilationem non magnam solutionis, dum creditor exinde non patitur grave damnum. Et hoc, etiam si creditor interim læpius exegisset debitum, præsertim si tunc debitor ægrè ac difficile solvere possit. Quamvis etiam tales debitores in magno periculo versentur damnationis, ut ex Molin. *d. 756. n. 2.* de Lugo n. 212. qui solutionem usque ad mortem differunt & ab hæredibus suis faciendam relinquunt, dum ipsi in vita solvere possent; cum sæpe hæredes, maxime Magnatum, istam obligationem non exequantur.

2. Resp. secundo: Si in contractu dies solutionis præfixus non est, etsi statim res debeatur. *L. 41. §. 1. ff. de V. O.* non tamen debet creditor cum sacco adire debitorem, sed moderatum & humanum se præbere. *L. 33. ff. de usur.* unde aliquo juris & æquitatis temperamento opus. Debitor verò licet quocunque tempore (modò hoc importunum non sit, putà, tempus noctis, dies feriatus, in convivio creditore, ducente uxorem, agente causam &c. tali enim tempore debitum offerens audiendus non est. Muller. *ad Stru. in ff. h. t. ib. 75. lit. β.* Lauterb. *in ff. h. t. §. 27. arg. l. 39. §. 72.*) debitum offerre potest, & creditor illud acceptare tenetur. Potest tamen etiam solutionem differre, quò ad à creditore interpelletur, seu de eo solvendo admonetur; & eo usque non constituitur in mora; eò quòd prudenter præsumi possit, eo usque non esse invitum creditorem quò ad solutionem dilatam. Abb. & Felin. *in c. Heli. de Simon. n. 2. §. 3. Sanch. de Marrim. d. 27. n. 2. Molin. d. 564. n. 7. Castrop. l. c. §. 6. n. 2. arg. L. magnam. §. 1. traxerunt. ff. de A. & O.* Porro hæc interpellatio alia est judicialis, dum creditor in judicio oblato libello petit à Judice debiti solutionem, & hæc necessaria non est, ut debitor in mora solvendi constitutur, sed ad hoc sufficit, debitorem extra judicium amicabiliter de solutione moneri. arg. *L. more. ff. de usur. L. Titia. ff. de legat. L. qui Roma. ff. de V. O. & ibi Gl. V. testato. & Socin. n. 8. Castrop. l. c. n. 3. Gutt. de juram. 1. p. c. 56. n. 7. §. 9.* citans plures, illudque limitans, ut adhuc judicialiter interpellari debeant, qui tantum Judicis officio pro solutione conveniri possunt Sufficit autem ad constituendum debitorem morosum una talis interpellatio extrajudicialis, ut cum communiore & veriore tenent Gl. & Bartol. *in cit. l. Titia. l. mora. l. qui Roma.* Felin. *in c. ex literis, de const. n. 8. Tiraq. de retract. consang. §. 9. gl. 3. n. 23. Menoch. de arb. cens. 3. cas. 220. n. 29. Castrop. n. 52. qui & n. 6. cum eodem Menoch. n. 33.* optime diluit, quæ ex variis legibus in contrarium adducuntur. Sed neque etiam illa unica interpellatione opus esse, si contractui adjectum juramentum, eò quòd illud vim interpellationis habeat, obligetque debitorem, ut quàm primum potest, solvat, tenent Jason. *in l. quod te mihi. ff. si cert. petat. n. 22. & ibid. Decius. n. 43. Abb. in c. brevi. de jurejur.* Covar. *l. 4. resol. c. 17. illat. §.* Gutt. *de juram. c. 56. n. 12. Menoch. l. c. n. 20.* quam sententiam etsi ut communem sustinendam esse dicat Castrop. n. 7. hoc tamen contra eam obmovet, quòd juramentum sequatur naturam actus, cui adjectur; natura autem promissionis & obligationis diem non designantis imbibat conditionem inter-

pella-

pellationis, ut debitor in mora constituatur, ideoque eandem conditionem habeat; quia est ad firmandam promissionem in consensu, in quo facta. Cui tamen objecto satisfacit dicendo cum Covar. juramentum sequi naturam primordiale actus, cui accedit; natura autem contractus non designantis diem est obligatio, quam primum fieri potest. Quod verò egeat monitione creditoris ex accidente esse, nimirum ex consuetudine & usu recepto. Item, hæc interpellatio non est necessaria in actibus ultro citroque obligantibus; sed eo ipso, quod unus implevit, alter in mora constituitur, inplemento unius exigente complementum alterius, ut contractus perficiatur. *L. Julianus. §. ex vendito. ff. de act. empiri. Gutt. l. c. Menoch. l. c. n. 22. Castrop. n. 8.*

3. Resp. tertio: Si in contractu certum tempus solutioni præfixum, creditor lapsum hujus temporis regulariter expectare debet. *L. 137. §. 2. ff. de V. O.* nisi superveniat creditori inopia, & hæc probetur *Lauterb. h. t. §. 28. cum Mevio ad Jus Lubec. p. 3. tit. 3. a. 8.* Sed & debitor hoc tempus expectare debet, dum illud præfixum in gratiam creditoris; uti factum creditur in obligatione constituta sub usuris. *L. 122. ff. de V. O. Berlich. decis. 153. an. 8. Lauterb. l. c. nisi tamen soluturus simul cum principali debito simul offerat, quod interest creditoris & futuras usuras ad destinatum usque solutionis diem, quod potest & debet. Ubi verò tempus certum statutum in gratiam debitoris, uti communiter fit, potest hic favori suo renunciare, & ante elapsum terminum totò medio tempore solvere, & se obligatione liberare. Et si creditor sine justa causa acceptare nolit, potest deponere in loco publico. *L. 70. §. 89. §. 4. ff. h. t. l. 9. c. h. t. Muller. in Stru. ff. h. t. th. 75. lit. d. citatis pluribus. Lauterb. cu. §. 28. qui etiam inter justas causas recusandi oblatum cum Brunem. & aliis recenset illam; si devaluatio monetæ immineat. Idem est, dum timor est pecuniam mox removendam; cum pari passu ambulent pecunia remota & mox removenda; reprobata & mox reprobanda. *L. 24. ff. de pignorat. act. Muller. l. c. citatis Roman. l. 3. de solut. concl. 2. n. 24. & aliis. Addit quoque ex Bartol. in L. 17. ff. de usur. Carpz. §. resp. tit. 2. resp. 6. & Richtero. Quod, si debitor solvat creditori ignoranti pecuniam, quæ passura est diminutionem, solvens eam supplere debeat secundum valorem contractus. Quod intelligendum videtur, si diminutio brevi futura sciatur.***

Quæst. 541. An & quid speciale sit circa tempus restituendi mutuum.

Resp. Convenit obligatio restituendi orta ex contractu mutui quò ad tempus cum aliis contractibus in eo, quod, si redditioni dies certa præfixa à contrahentibus, ea servanda, ita ut neque à creditore repeti ante lapsum illius diei possit, neque à debitore ultra illum diem differri; & iste plus petitione removeri; hic verò conveniri ad præstandum omne damnum ex mora emergens & lucrum cessans, obligatus ad id tam in foro externo quàm interno, conscientia. *Abb. in c. fin. de usur. n. 14. Molin. tr. 2. de 7. §. 7. d. 299. n. 5. Gail. l. 2. obs. 5. n. 15. Brunem. ad L. arbitraria. ff. de eo, quod cert. loco. n. 15. Si verò certa dies præfixa non est, mutuum reddendum, quàm primum redditionem mutuans*

R. P. Leur. Jur. Can. Lib. III.

postulavit; modò tamen inopinata necessitatis casu non urgente, non statim postulat; rei enim mutua usus mutuatario constare debet; eam mutuum sit beneficium, quo nos juvari, non decipi oportet. *Arg. L. in commodato. §. 3. in fin. ff. commodati. Wielt. h. t. n. 8. quare inter dationem & redditionem mutui congruum aliquod temporis spatium expectandum, quo ex mutuo commodum aliquod habere potest mutuarius. Arg. l. quod dicimus. ff. h. t. cum bona fide eoque animo datum intelligatur. Quod tempus, si loci statuto vel consuetudine definitum non est, arbitrio Judicis seu boni viri, personæ qualitatem rerumque, ac præsertim negotii seu causæ, pro qua mutuum acceptum, circumstantias ponderantis arbitrio committendum. Ita *Wielt. l. citatis Molin. l. c. n. 6. & Haunold. Tom. 3. de 7. §. 7. tr. 9. n. 299. in fine.**

Quæst. 542. Mora in solvendo an & quomodo purganda.

1. **R**esp. Per quæ purgari potest mora, seu ratione quorum excusatur debitor differens solutionem ultra tempus, quo ea aliàs præstari debet, ad tria serè capita revocari possunt, pro ut desumitur ex *Menoch. l. c. cas. 220. circa finem. Castrop. l. c. §. 7. n. 10.* Ac primò quidem, si per debitorem non stetit ista dilatio; quia nimirum is se solvenda vel tradenda caruit. *L. quod te mihi. ff. si cert. petat. & ibi Alex. n. 10. Decius n. 54. vel quia creditor absuit, nullo constituto, qui solutionem suo nomine reciperet. L. pecunia. L. ult. ff. de usur. Molin. d. 564. circa med. Laym. l. 3. tr. 2. c. 11. in fine. Castrop. l. c. vel quia creditor oblatam tempore & loco congruo solutionem recipere noluit. L. soluturos. ff. h. t. Molin. Laym. Castrop. h. cit. Secundo si legitimam exceptionem habeat, quæ se à solutione præstanda, seu quòd non debeat, tueri possit. *L. sciendum. ff. de usur. DD. in cit. L. quod te mihi. Menoch. l. c. n. 51. Castrop. l. c.**

2. Tertio si adit causa legitima, quæ prudenti hominum judicio excuset moram debitoris à culpa lethali, hæc censetur sufficiens ad excusandum illum in foro externo; cum illud in hac parte se conformare debeat foro interno. *Castrop. l. c. exemplo adducto à Menoch. quia v. g. ideo distulit solutionem, quia parabat fidejussores creditori offerendos; quia hæc diligentia, & inde orta dilatio non videatur creditori damnosa ex cit. L. sciendum. Sic etiam excusabitur à mora hæres debitoris, cui non est facta fides de debito; cum præsumatur id ignorasse. Item ipse debitor interpellatus ab hærede creditoris, non facta sibi ab eo fide, quòd sit illius hæres. Item si is interpellatur à creditore pro debito ex contractu inito cum procuratore debitoris, non facta fide instrumenti contractus, nec copiâ ejus ei dimissâ. Ita *Castrop. Purgari quoque in omnibus debitis adhuc sufficienter moram ex canonica æquitate, si in continenti & confestim post elapsum tempus præfixum, solvatur debitum, asserunt Menoch. de arb. cent. 1. cas. 7. Gutt. de juram. p. 3. c. 17. d. n. 1. & alii, quos citat & quibus in hære videtur *Castrop. l. c. n. 12. contrarium apud eundem tenente Molin. l. c. d. 564. non tantum spectato Jure civili. L. magnam. ff. de contrah. & commut. stipul. & L. trajetoria. ff. de A. & O.***

Bbb

Sed

Sed etiam spectato jure canonico, utpote in quo nullus sit textus generaliter indulgens talem purgationem moræ. De cætero in eo, qualiter intelligendum illud *in continenti* & *confestim*: non convenit inter AA. dum alii intelligunt quadrimestre, alii bimestre, alii spatium trium die-

rum, alii usque ad litis contestationem, alii usque ad sententiam exclusivè. Rectius Castrop. cum Menoch, censet, id relinquendum arbitrio Judicis, qui spectata debiti & debitoris qualitate, id extendit & coarctabit juxta *L. sita quis ff. de j. off. de V. O.*

CAPUT III.

De extinctione debiti, condictione, & probatione factæ solutionis.

Quest. 543. Qualiter extinguatur debitum citra solutionem realem & naturalem.

REsp. Ipso jure extinguitur debitum seu obligatio citra aliam rei debitæ solutionem realem seu traditionem oblatione, obsignatione, depositione pecuniæ debitæ, etiam invito creditore, modò solenniter fiant, de quo paulò post. *L. 9. c. h. t. l. 41. ff. l. 19. c. de usur. l. 1. §. 36. ff. de positi.* Lauterb. *ad ff. h. t. §. 36.* Stru. & Muller. *ibidem* th. 79. Et primò quidem oblatio fieri potest omnibus, quibus solvi potest, & ab omnibus à quibus solvi potest. Lauterb. §. 37. & 38. Alia est verbalis, quæ fit, dum non habens pecuniam aliãve rem debitam, verbo solum offert se paratum ad solvendum. Alia realis, dum res debita præfens offertur. Hæc iterum alia est nuda, in qua præter oblationem aliud nihil intervenit. Alia solennis, quæ adjunctam habet obsignationem & depositionem. Unde etiam hic modus tollendi obligationem modò oblationis, modò obsignationis nomine per se & simpliciter posito denotabatur. Muller. *l. c. lit. n.* Ut autem oblatio liberet ab obligatione, requiritur primò, ut creditor sine justa causa solutionem recipere recuset. Secundò, ut sit realis, sive ut realiter actualiter pecunia præfens offeratur; verbalis enim non sufficit. *L. 9. c. h. t.* Lauterb. §. 42. Exceptis tamen casibus quibusdam, puta, si nullatenus creditor recipere velit debitum, si peregre absit, si copiam sui non faciat, sed malitiosè se abscondat. Si incertus sit debitor, quantam summam debeat, dum v. g. fuit debitor ex tutela administratione. Muller. *l. c. lit. d.* plures casus videri possunt apud Schultz. *tr. de oblat. obsign. c. 8. per totum.* Sed neque realis nuda oblatio videtur sufficere, quamvis ea purget moram. *L. 33. §. fin. ff. de V. O. periculum rei transferat in creditorem. l. 72. ff. h. t. l. 17. ff. de peric. & comm. rei vend.* Stru. *l. c. lit. e.* Muller. *ibidem.* Solvat antichristin, ut Idem arg. *l. 111. c. h. t.* quin & secundùm aliquos, ut videre est apud eundem, liberet ab ipsa obligatione, si non ipso jure, saltem ope exceptionis. Tertio requiritur, ut res ipsa offeratur, (quamvis sicut quandoque aliud pro alio offerri possit) in debita quantitate & totius debiti. *cit. l. 9.* exceptis iis casibus, in quibus aliàs particulari solutioni locus est. Et quidem fortis unà cum interessè & usuris. *l. 41. ff. h. t. l. 6. & 19. c. de usur.* Lauterb. §. 40. Carpz. *l. 5. resp. 99.* item in eadem bonitate & qualitate, quæ fuit tempore contractus. Idem. Item in moneta, quæ tunc fuit. Gail. *l. 2. obs. 73. n. 9.* Mynf. *cent. 4. obs. 1.* Carpz. *p. 2. c. 28. d. 4. & 5.* & alii,

ad quos remittit Muller. *l. c. lit. a.* Quarto, ut fiat tempore congruo & loco opportuno, qui est ille, ubi peti potest, scilicet locus contractus vel domicilii creditoris, sicut dictum supra de solutione. *L. 39. ff. h. t.* Carpz. *l. c.* Lauterb. §. 42. Muller. *l. c. §.* Quinto pecuniæ præsentatio fiat, non in pera vel marsupio, *l. 2. c. de usur.* sed adnumerando illam; cum constare debeat, an summa oblata congruat cum debito. Nisi tamen creditor statim expressis verbis solutionem accipere recuset; tunc enim adnumeratio opus non est. Caroc. *de oblat. q. 7. n. 2.* Scacc. *de commerc. & camb. §. 2. gl. 5. n. 155.* Muller. *l. c.* Carpz. *l. c. n. 4. & 5.* Lauterb. §. 42. citatis Gratian. Meresehot. & aliis. Sextò, ut fiat testato, nimirum coram duobus testibus, quam tamen testium præsentiam, non tam solennitatis, quam probationis ergo requiri, ait Carpz. *l. c. n. 21.* ut nimirum, si creditor neget totam summam probare pecunia justo tempore & loco oblatam debitor in ista testatione probationem paratam habeat. Zanger. *de except. p. 3. c. 2. n. 78.* Lauterb. Muller. *l. c.* qui tamen etiam testibus mortuis vel absentibus creditori super oblatione legitime juramentum deferre potest. Schultz. *tr. de oblat. & confign. c. 4. n. 19.* Lauterb. Muller. *l. c.* Porro citra obsignationem & depositionem sola oblatio, si ante eam cursus usurarum necdum fuit inchoatus, impeditur. *L. 111. c. h. t.* Negusant. *de pign. p. 5. memb. 3. p. 2. n. 2.* Muller. *l. c. lit. e.* ita tamen, ut id procedat in contractibus bonæ fidei, & non in contractibus stricti juris, in quibus stipulatio usurarum facta, dum in his in ordine ad hunc effectum opus adhuc sit oblatio & depositione, ut Pet. Barbof. *in l. scilicet smora. ff. solut. matr. n. 73.*

2. Secundò oblatione legitime facta sequitur alter actus, nimirum legitima consignatio rei debitæ. Ad quam requiritur primò, ut fiat præsentate creditore, vel, si is absens, illo legitime citato ad videndum pecuniam legitime obsignari & deponi. Lauterb. §. 43. dicens, quòd quidem de jure communi id non requiritur arg. *L. 6. §. 19. c. de usur.* ita tamen hodie plerumque obtinere. arg. *L. 47. ff. de judic.* ita etiam, ut si plures sint creditores, omnes citari debeant. Secundo coram Judice competente, & si ejus copia haberi nequit, coram honestis personis cum protestatione, ut Barbof. *ad cit. l. 19. n. 30.* Tertio, ut pecunia coram eodem vel testibus numeretur, ut constet totum debitum deponi. Lauterb. *l. c.* citatis Schultz. Carpz. & aliis, dicens sic utiliter servari communiter, etsi de jure communi talis solennis prænumeratio non requiritur. Quarto, ut pecunia in sacculum aut citam immissa obsignetur annulo signatorio vel sigillo, vel signo à deponente aliusve honestis testibus adhibitis, & in nonnullis judiciis à solo Judice. Lauterb. *l. c.* citatis iisdem. Muller. *l. c. lit. e.* qui